Raport

„Rzecznik patentowy – zawód dla twórczych”

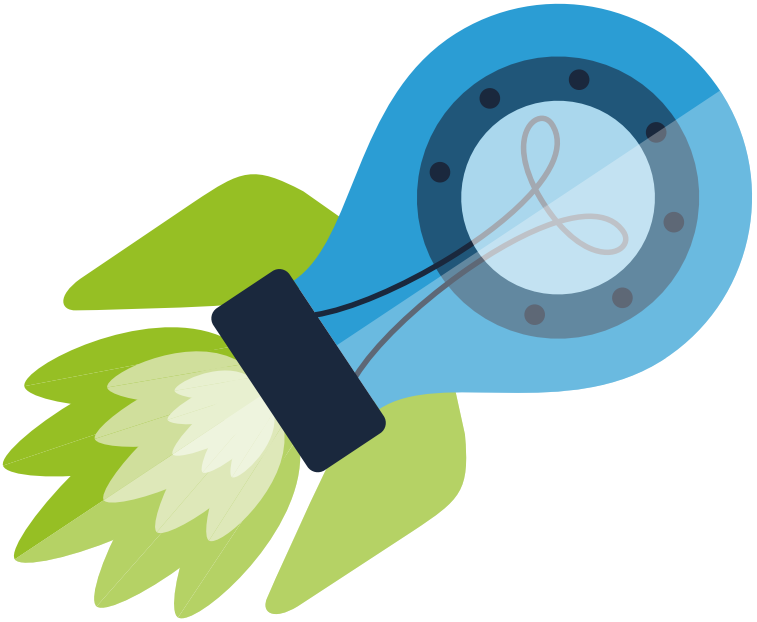

Spis treści:

1. Czym zajmuje się rzecznik patentowy

2. Rzecznicy patentowi jako grupa zawodowa

3. Jak zostać rzecznikiem patentowym?

4. Możliwości zawodowe

5. Rozmowa z aplikantami

1. Czym zajmuje się rzecznik patentowy?

Zawód rzecznika patentowego łączy pasję badacza, skrupulatność prawnika, daje też dostęp do fascynujących obszarów nauki i biznesu. Rzecznicy patentowi stanowią nieliczną grupę zawodową i niewiele osób wie o istnieniu takiego zajęcia. Tymczasem we współczesnym świecie opartym na wiedzy rzecznik patentowy jest niezastąpiony.

Zawód rzecznika patentowego polega na świadczeniu pomocy w sprawach własności przemysłowej dotyczących ochrony prawnej m. in. wynalazków, wzorów użytkowych, znaków towarowych i wzorów przemysłowych. W wielu krajach europejskich rzecznicy wybierają, w której dziedzinie wolą się specjalizować – czy w ochronie patentów, czy też w ochronie znaków towarowych i wzorów przemysłowych. Ma to swoje odzwierciedlenie w angielskim nazewnictwie rozróżniającym „patent attorney" i „trademark attorney".

W Polsce rzecznik patentowy ma prawo zajmować się wszystkimi rodzajami praw własności przemysłowej. W praktyce jednak rozwiązaniami technicznymi zajmują się głównie rzecznicy mający wykształcenie w zakresie nauk ścisłych. Według przepisów prawa rozwiązanie techniczne może zostać opatentowane jeżeli jest nowe, czyli nie stanowi części istniejącego stanu techniki, jest nieoczywiste, a także posiada przemysłowe zastosowanie. W prawidłowej ocenie tych kryteriów pomaga właśnie rzecznik patentowy. Do niego należy ponadto takie sformułowanie dokumentów, by zwiększyć szansę na przyznanie patentu, a także zmniejszyć prawdopodobieństwo naruszenia cudzego, chronionego już patentem rozwiązania.

Nieco inna jest specyfika spraw związanych z rejestracją znaków towarowych i wzorów przemysłowych. W Polsce od grudnia 2015 r. prawo do występowania w sprawach znaków towarowych i wzorów przemysłowych przysługuje również adwokatom i radcom prawnym. To zwiększyło konkurencję w tym obszarze i spowodowało, że rzecznicy patentowi muszą wykazać się profesjonalizmem i szeroką wiedzą nie tylko z dziedziny własności przemysłowej. Znaki towarowe i wzory przemysłowe to elementy związane silnie z wizerunkiem firm i ich produktów, mające niebagatelne znaczenie marketingowe, dlatego niezwykle istotne jest, by rzecznik patentowy oferował przedsiębiorcy doradztwo nie tylko prawne ale i strategiczne, wykazując się rozumieniem zasad prowadzenia biznesu.

Rzecznicy patentowi asystują w postępowaniach zgłoszeniowych i sporach przed urzędami patentowymi. W sądach toczą się z kolei sprawy o naruszenie patentów, znaków towarowych i wzorów przemysłowych. W Polsce rzecznicy patentowi mają prawo reprezentować swoich klientów przed sądami administracyjnymi oraz powszechnymi, również przed Sądem Najwyższym.

2. Rzecznicy patentowi jako grupa zawodowa

Rzecznicy patentowi nie są w Polsce liczną grupą zawodową. Wg danych Polskiej Izby Rzeczników Patentowych w 2015 r. uprawnienia do wykonywania zawodu posiadały 932 osoby. 285 osoby mają tytuł europejskiego rzecznika patentowego, czyli mogą prowadzić postępowania zgłoszeniowe przez Europejskim Urzędem Patentowym (European Patent Organization – EPO).

Liczba rzeczników w naszym kraju systematycznie spada (Tab. 1). Tymczasem w innowacyjnej gospodarce, której rozwój jest jednym z priorytetów w Polsce, wsparcie wykwalifikowanych rzeczników patentowych jest niezbędne. Jako profesjonalni doradcy i pełnomocnicy staną się jeszcze bardziej potrzebni po wejściu w życie systemu jednolitego patentu europejskiego. Fakt nie przystąpienia przez Polskę do Umowy o Jednolitym Sądzie Patentowym nie uchroni polskich firm działających na rynkach Unii Europejskiej przed sporami z zagranicznymi podmiotami, a warto pamiętać, że postępowania w takich sprawach będą toczyły się w Paryżu, Londynie czy Monachium.

Bardzo ważne jest zatem zwiększenie liczby doskonale wykształconych i przygotowanych do wykonywania zawodu specjalistów z zakresu ochrony własności przemysłowej, czyli krajowych i europejskich rzeczników patentowych, którzy będą w stanie służyć pomocą polskim przedsiębiorcom i wynalazcom świadcząc usługi na poziomie porównywalnym do ich odpowiedników w innych krajach UE.

Tab. 1 Liczba rzeczników patentowych w Polsce

Rok	2006 r.	2009 r.	2011 r.	2015 r.	2018 r.
Liczba rzeczników patentowych w Polsce	990	946	913	898	932

(Źródło: PIRP, czerwiec 2018 r.)

Tab. 2 Liczba europejskich rzeczników patentowych w niektórych krajach europejskich

Kraj	**Liczba europejskich rzeczników patentowych**
Polska	285
Francja	1138
Niemcy	4406
Wielka Brytania	2249

(Źródło: www.epo.org, czerwiec 2018 r.)

Tab. 3 Liczba rzeczników patentowych w wybranych krajach na świecie

Kraj	**Liczba rzeczników patentowych**
Chiny	6312
Japonia	10 848
Korea Płd.	3480
USA	44952

(źródło: http://www.jpaa.or.jp/, https://oedci.uspto.gov, http://www.kpaa.or.kr/kpaa/eng/list.do, http://www.acpaa.cn/english/about.asp?id=123)

(Źródło: PIRP, kwiecień 2015 r.)

Tab. 4 Liczba europejskich zgłoszeń patentowych w 2017 r. wg kraju pochodzenia

Kraj	Liczba
Grecja	165
Węgry	186
Portugalia	272
Czechy	278
Lichtenstein	464
Polska	**628**
Luksemburg	749
Irlandia	780
Norwegia	982
Turcja	1763
Finlandia	2 442
Hiszpania	2 447
Dania	2 573
Belgia	2 664
Austria	2 706
Szwecja	4 924
Włochy	5 347
Wielka Brytania	7 530
Korea	6 141
Szwajcaria	8 838
Holandia	8 339
Francja	12 620
Niemcy	33 425
Chiny	50 517
Japonia	54 836
USA	69 681

(źródło: www.epo.org, Annual Report 2017)

Zasady wykonywania zawodu rzecznika patentowego w Polsce

(na podstawie Ustawy z dnia 11 kwietnia 2001r. o rzecznikach patentowych).

Zawód rzecznika patentowego jest zawodem zaufania publicznego i podlega ochronie prawnej. Rzecznikiem może zostać każdy mieszkaniec naszego kraju, posiadający polskie obywatelstwo i pełną zdolność do czynności prawnych. Kandydat musi mieć ukończone magisterskie studia wyższe o kierunku przydatnym do wykonywania zawodu, w szczególności techniczne lub prawnicze oraz złożyć z wynikiem pozytywnym egzamin kwalifikacyjny. Warunkiem przystąpienia do egzaminu jest ukończenie aplikacji rzecznikowskiej.

Zawodu rzecznika nie można łączyć z urzędem sędziego, notariusza, komornika, prokuratora, asesora prokuratorskiego lub notarialnego a także z aplikacjami: ogólną, sędziowską, notarialną, komorniczą i prokuratorską.

W przypadku podjęcia pracy w organach wymiaru sprawiedliwości bądź ścigania, prawo wykonywania zawodu rzecznika patentowego zostaje zawieszone. Rzecznicy patentowi są na mocy ustawy zrzeszeni w Polskiej Izbie Rzeczników Patentowych, która reprezentuje ich interesy.

3. Jak zostać rzecznikiem patentowym?

I. Studia

Należy ukończyć studia magisterskie na kierunku prawnym, technicznym lub nauk przyrodniczych. Przydatne wykształcenie można zdobyć m. in. na:

- uczelniach politechnicznych (inżynieria, mechanika, elektronika, mechatronika etc.)
- wydziałach chemicznych, biologicznych, biotechnologicznych, weterynaryjnych
- uczelniach medycznych
- wydziale prawa

II. Aplikacja rzecznikowska

Nabór na aplikację organizuje raz w roku Polska Izba Rzeczników Patentowych. Ma on formę egzaminu konkursowego. Egzamin, składający się z części ustnej i pisemnej, obejmuje zagadnienia z zakresu:

- zadań rzecznika patentowego i zasad wykonywania tego zawodu,
- podstaw prawa własności przemysłowej,
- elementów wiedzy technicznej i prawa konstytucyjnego.
- znajomości języka obcego – angielskiego, niemieckiego lub francuskiego, według wyboru

Pozytywna ocena z egzaminu konkursowego jest warunkiem wpisania na listę aplikantów.

Aplikacja trwa trzy lata i odbywa się pod nadzorem patrona - rzecznika patentowego. Opłata za aplikację za 1 rok wynosi trzykrotność przeciętnego wynagrodzenia (wg danych GUS za poprzedni rok kalendarzowy). Wszyscy aplikanci, bez względu na wykształcenie, uczestniczą w wykładach i ćwiczeniach obejmujących:

- prawo własności przemysłowej
- zagadnienia prawa w tym postępowania cywilne i administracyjne
- prawo patentowe
- wzory przemysłowe
- znaki towarowe i inne oznaczenia odróżniające
- nieuczciwą konkurencję
- topografię układów scalonych
- regulacje europejskie i międzynarodowe stosowane do ochrony własności intelektualnej

- transfer technologii
- podstawy prawa autorskiego
- domeny internetowe i zagadnienia związane z internetem

Aplikanci odbywają też praktyki w Urzędzie Patentowym RP oraz w sądach.

W czerwcu 2018 r. na liście aplikantów znajdowało się 119 kandydatów.

I. Egzamin kwalifikacyjny

Egzamin ten sprawdza przygotowanie kandydata do samodzielnego i prawidłowego wykonywania zawodu. Składa się z dwóch części pisemnych (3 oddzielnych prac). Kandydat musi sporządzić dokumentację zgłoszenia wynalazku do ochrony, pismo procesowe oraz opinię prawną na podstawie podanego stanu faktycznego.

Pozytywny wynik egzaminu kwalifikacyjnego daje prawo do wykonywania zawodu rzecznika patentowego. Jednocześnie kandydat staje się automatycznie członkiem Polskiej Izby Rzeczników Patentowych.

Więcej na temat aplikacji rzecznikowskiej można dowiedzieć się na stronach Polskiej Izby Rzeczników Patentowych – http://www.rzecznikpatentowy.org.

II. Kolejny stopień rozwoju - europejski rzecznik patentowy

Polskie uprawnienia rzecznika patentowego nie wystarczają by reprezentować klientów za granicą, przed Europejskim Urzędem Patentowym w Monachium (European Patent Office). Dodatkowe uprawnienia – tytuł europejskiego rzecznika patentowego – uzyskuje się zdając Europejski Egzamin Kwalifikacyjny (European Qualifying Examination). Jest to wymagający sprawdzian, odbywający się w jednym z wybranych przez kandydata języków urzędowych EPO: angielskim, niemieckim lub francuskim. Egzamin sprawdza wiedzę z zakresu znajomości europejskiego prawa patentowego, Układu o Współpracy Patentowej (PCT) oraz Konwencji Paryskiej. Osoby podejmujące się tego wyzwania określają je mianem „najtrudniejszego egzaminu świata". Nagrodą są jednak niebywała satysfakcja i znacznie rozszerzone możliwości zawodowe. Więcej o realiach przygotowywania się do egzaminu EQE można przeczytać na Blogu JWP https://www.jwp.pl/blog/post/najtrudniejszy-egzamin-swiata/.

4. Możliwości zawodowe

Droga do uzyskania uprawnień rzecznika patentowego jest dosyć długa i pracochłonna. Czy zatem warto poświęcić tyle wysiłku by zdobyć ten zawód?

Najpierw należy odpowiedzieć sobie na kilka pytań. Czy jestem niezależną i samodzielną osobą? Czy lubię się uczyć i wciąż poszerzać swoje horyzonty? Czy mam analityczny umysł i łatwość formułowania myśli? Czy fascynuje mnie poznawanie kreatywnych ludzi i ich nowatorskich rozwiązań? Czy interesują mnie także zagadnienia związane z zarządzaniem firmą lub projektami badawczymi? Jeśli odpowiedź na większość tych pytań brzmi tak, to jest to praca dla Ciebie.

Rzecznik patentowy ma wiele możliwości rozwoju. Do wyboru są kancelarie prawno-patentowe, praca w sektorze prywatnym, w branżach generujących dużo nowych rozwiązań technicznych lub innowacji produktowych lub w instytutach naukowo-badawczych. Bez względu na to, którą ścieżkę wybierze kandydat, na pewno spotka się z ciekawymi wyzwaniami, różnorodnymi zagadnieniami, będzie rozwiązywał wciąż nowe problemy i spotykał ciekawych, twórczych ludzi.

Osoby wybierające pracę w kancelarii rzeczników patentowych mogą wspinać się po szczeblach kariery podobnie jak prawnicy, aż do osiągnięcia pozycji partnera lub wspólnika. Praca w kancelarii daje możliwość kontaktu z różnymi aspektami prawa własności przemysłowej, z wieloma branżami, a także z wieloma ciekawymi przypadkami.

Praca na rzecz dużych koncernów, w których ważną rolę odgrywają badania naukowe, patenty i innowacje, jest wąsko wyspecjalizowana. Wymaga gruntownej wiedzy z danej dziedziny i ścisłej współpracy z personelem naukowym. Rzeczników patentowych najczęściej potrzebują firmy z branż takich jak farmaceutyczna, biotechnologiczna, chemiczna, elektroniczna lub motoryzacyjna.

Inną możliwością jest praca w korporacjach, często posiadających bardzo rozbudowaną politykę ochrony własności intelektualnej i przemysłowej, gdzie praca rzecznika wymaga strategicznego myślenia wpisanego w działania biznesowe i marketingowe.

Wynagrodzenie rzecznika patentowego zależy od stażu i miejsca pracy. Według ogólnodostępnych źródeł zarobki rzeczników kształtują się pomiędzy 4200 a 10600 PLN brutto, mogą być jednak wyższe lub niższe (źródło: https://wynagrodzenia.pl/moja-placa/ile-zarabia-rzecznik-patentowy).

5. Rozmowa z aplikantami rzecznikowskimi, Justyną Czyż, prawniczką oraz Adamem Trawczyńskim, laureatem II edycji Programu Rzecznicy Talentów.

Dlaczego rzecznik patentowy? Co podyktowało wybór takiego zawodu?

Justyna Czyż: Zawód rzecznika patentowego nie jest zawodem, który jest bardzo znany w Polsce i niewiele osób ma świadomość, że może obrać taką drogę zawodową. Zawód ten łączy ze sobą wiele dziedzin, nie tylko nauk ścisłych, czy prawa ale wymaga również wiedzy z pogranicza reklamy i marketingu. Dodatkowym atutem zawodu rzecznika patentowego jest fakt, iż należy on do wolnych zawodów.

Mnie w tym zawodzie pociąga przede wszystkim możliwość ciągłego rozwoju. Zawsze istnieje sposobność stawiania sobie wyższej poprzeczki, w pierwszej kolejności jest to dostanie się na aplikację, jej ukończenie, potem specjalizacja w danej dziedzinie, bądź kilku dziedzinach, a w konsekwencji uzyskanie tytułu europejskiego rzecznika patentowego. Dodatkowo tematyka własności intelektualnej jest niezwykle ciekawa i w obecnej rzeczywistości coraz bardziej konieczna.

Adam Trawczyński: Zawód rzecznika patentowego w ciekawy sposób wykorzystuje połączenie nauki i techniki, prawa oraz biznesowego podejścia w celu ochrony własności przemysłowej. Przy takim zestawie nie można się nudzić. Dla mnie, osobiście, praca z wynalazkami jest bardzo ciekawa, a zarazem bardzo wymagająca, ponieważ każde rozwiązanie techniczne, z którym się w niej stykam jest inne i niejednokrotnie wymaga ode mnie pogłębienia swojej wiedzy w danej wąskiej dziedzinie.

Jakie predyspozycje powinien mieć kandydat na rzecznika patentowego?

J.C.: Jeśli chodzi o cechy, którymi powinien charakteryzować się dobry rzecznik patentowy to należy do nich na pewno ciekawość i chęć ciągłego rozwoju. Biorąc pod uwagę konieczność pilnowania wielu terminów na pewno skrupulatność, drobiazgowość i umiejętność skupienia się na danym zagadnieniu będą w tym przypadku bardzo istotne. Język angielski to w tym zawodzie must-have, ale znajomość innych języków, szczególnie niemieckiego, francuskiego, czy hiszpańskiego może być bardzo dużym atutem.

A.T.: Zdecydowanie otwartość na otaczający nas świat i chęć ciągłej nauki i samodoskonalenia. Przydaje się też znajomość języków obcych i umiejętność dobrego organizowania swojej pracy, ponieważ większość czynności wykonywanych przez rzecznika patentowego ma ściśle określony termin na realizację.

Jak wykształcenie wpływa na możliwości rozwoju w zawodzie rzecznika patentowego?

J.C.: Rzecznik patentowy w Polsce zajmuje się wszystkimi rodzajami własności przemysłowej, a także własności intelektualnej. Niemniej jednak coraz częściej rzecznicy specjalizują się w jednej dziedzinie i zwykle uzależnione jest to właśnie od ich wykształcenia. Osoby o wykształceniu prawniczym mogą mieć problem z wynalazkami, gdyż specjalistyczna wiedza techniczna jest tutaj niezbędna. Stworzenie opisu patentowego przez humanistę jest nie lada wyzwaniem. Ale takie osoby mogą zostać specjalistami w dziedzinie znaków towarów, wzorów przemysłowych czy też oznaczeń geograficznych a także praw autorskich i praw pokrewnych.

Oczywiście fakt, że ktoś skończył studia prawnicze absolutnie nie przekreśla go w możliwości pracy z wynalazcami, niemniej jednak w praktyce czeka go bardzo dużo pracy przy w specjalizowaniu się w konkretnej dziedzinie techniki. Trzeba też dodać, że nawet osoby z wykształceniem technicznym nie zajmują się wynalazkami ze wszystkich dziedzin, np. biochemik nie będzie zajmował się wynalazkami z dziedziny mechaniki czy elektryki.

A.T.: Generalnie osoby z wykształceniem prawniczym zajmują się ochroną znaków towarowymi oraz wzorów przemysłowych, bądź sprawami spornymi ze względu na większą praktykę procesową. Natomiast inżynierowie i inne osoby z wykształceniem w kierunkach ścisłych zajmują się ochroną rozwiązań technicznych – wynalazków i wzorów użytkowych. W bardziej skompilowanych sprawach spornych warto działać w tandemie – inżynier-prawnik.

Na jakie trudności podczas aplikacji rzecznikowskiej może natrafić osoba z wykształceniem technicznym?

Z mojej perspektywy, czyli osoby o wykształceniu prawniczym, duże trudności przysparzają kwestie techniczne. Tworzenie opisu patentowego wcale nie jest prostym zadaniem i wymaga dużego nakładu pracy, wdrożenia się w temat i zrozumienia przedstawianego wynalazku, a przede wszystkim właśnie jego technicznych aspektów. To co dla osób z wykształceniem technicznym jest „chlebem powszednim" dla prawników jest czasami zupełnie niepojęte. Nawet sporządzenie opisu patentowego dotyczącego prostego wynalazku może sprawić wiele kłopotów. Jeśli chodzi o osoby z wykształceniem technicznym to wśród swoich kolegów i koleżanek widzę często problem z uzasadnieniem pewnych kwestii. Osoby z wykształceniem technicznym często opisują zagadnienia w jednym lub dwóch zdaniach i mają dylemat z ich wyjaśnieniem oraz uzasadnieniem. Z dużym trudem przychodzi im przedstawianie stanu faktycznego, bowiem nie widzą sensu szczegółowego opisywania rzeczy, które są oczywiste. Dla prawnika natomiast bardzo istotne i wręcz konieczne jest zaprezentowanie zagadnień merytorycznych w sposób niezmiernie wnikliwy.

A.T.: Największą bolączką jest brak znajomości podstaw prawa, którą trzeba szybko nadrobić. Prawnicy natomiast w toku aplikacji największe problemy mają z odczytywaniem rysunków technicznych i zrozumieniem działania urządzeń technicznych, co z kolei jest niezbędne do prawidłowego skonstruowania opisu patentowego.

W jaki sposób praca w kancelarii patentowej pomaga w przejściu aplikacji rzecznikowskiej?

Nie wyobrażam sobie przygotowania do egzaminu kończącego aplikację bez wsparcia rzeczników patentowych z kancelarii. Egzamin końcowy sprawdza praktyczną wiedzę, a jej można nauczyć się głównie poprzez codzienną pracę. Systematyczna styczność z tematem skutkuje nie tylko ugruntowaną wiedzą, ale również większą pewnością i łatwością w ocenianiu konkretnych przypadków. Dodatkowo w codziennej pracy zawsze istnieje możliwość uzyskania pomocy i odpowiedzi na dręczące pytania od bardziej doświadczonych kolegów i koleżanek.

A.T.: Praca w kancelarii patentowej umożliwia zobaczenie jak w praktyce wygląda praca rzeczników patentowych i podjęcie świadomej decyzji o wyborze tej ścieżki zawodowej. Natomiast w trakcie trwania samej aplikacji, dzięki pracy w kancelarii patentowej można się wiele nauczyć poprzez ciągłą styczność z „żywymi" sprawami, pismami procesowymi, opisami wynalazków, etc. Nie bez znaczenia jest też możliwość czerpania z doświadczeń rzeczników patentowych, z którymi się współpracuje.

Opracowanie: Fundacja JWP Pomysł|Patent|Zysk

Ul. Żelazna 28/30

00-833 Warszawa

Tel. 22 436 05 07

E-mail: fundacja@jwp-fundacja.pl